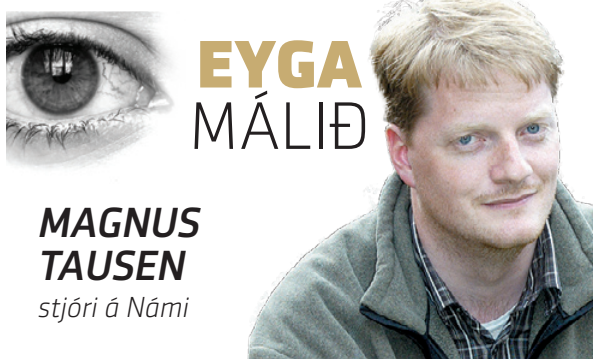

EYGA
MÁLID

MAGNUS
TAUSEN

stjóri á Námi

Eitt verri kettulív!

Mangan verður tikið til, at okkurt er "eitt verri hundalív". Tá er skilið kanska ikki av tí besta, og fyri at lýsa tað, verður hetta orðafellið nýtt.

Nógvir hundar hava altíð verið í Føroyum. Seyðahundar serliga, og hava teir gjørt sína skyldu umframt at verið til gleði hjá teimum, sum eiga og øðrum við. Seinnu árinu eru nógvir hundar komnir til Føroyar. Hetta eru hundar av øllum sløgum, og teir eru sjónligir ikki minst í býarmyndini í Havn. Bara í undantaksfæri sæst hundur, sum er leysur. Og kemur tað fyri, er hundafangarin skjótur, so í so máta er sera gott skil í tí heila. Hundalortarnir eru nakað nógvir, og tað kemur meira enn so fyri, at teir eru at síggja á gongubreytini ella enntá í innkoyringini heima við hús. Tað kann undra, tá ið hundar at kalla altíð eru í bandi og skulu vera tað. Hundaeigarin má tá standa uppiyvir vininum, meðan hann "loysir sær buksur". Forkastiligt!

Nú skilið við hundunum er at kalla gott, er tað eitt sindur órættvíst at halda á við hugtakinum "hundalív". Tí hundalív er at standa bundin, ganga bundin ella vera ella vera bundin innandurða og ikki sleppa út. Verri er statt, tá ið tað kettuni umræður.

Í øðrum londum eru heilag dýr, og tað verður hildið ógvuliga fast um henda sið. Í Føroyum halda summi, at okkara heilaga dýr er seyðurin, tí hann er gerandis gestur á vegunum. Eg haldi, at okkara heilaga dýr er kettan!

Tað er einki minni enn satt kettuóskil í Føroyum. Hon sleppur at gera akkurát sum hon vil, og til kettueigarar verða eingi krøv sett. Hon gongur út og inn, sum hon vil, og tað er til miklan ampa hjá at kalla øllum øðrum livandi.

Undir trappuni luktar av frensalandi. Í túninum eru kettulortar at finna. Í sandkassanum í barnagarðinum ikki minni. Kaninurnar hjá okkum kunnu ikki vera úti okkara eigna garði, tí ketta legst á tær, og neyðar fuglarnir eru rýmdir, tí kettarnar liggja og lúra. Hvønn einasta vetur leggja vit mat út til fuglarnar, men í vetur eru nógv færri fuglar at síggja. Kettarnar eru afturfyri eru nógv fleiri. Tí fari eg at loyva mær at siga, at kettan er nógv størri skaðadýr enn rottan, sum verður týnd, tá ið høvi er til tað.

Eg krevji, at ketta ikki kemur inn í garðin hjá okkum. Ketta er ikki væl komin gestur. Júst so sum hundar heldur ikki eru tað, og ikki koma, tí teir eru í bandi. Og tað eigur at vera krav til kettueigarar, at teir syrgja fyri, at dýr teirra er ikki til ampa hjá øðrum. Tað má so merkja, at ketta skal undir somu lógir, sum hundarnir eru komnir. Ikki hava loyvi at ganga leysar, sum teimum lystir, vera í bandi osfr. Tí tað líkist svartasta ongum, sum kettan sleppur at týggja sær til miklan skaða og ampa fyri onnur livandi. Um hetta so merkir, at tað verða munandi færri kettur í Føroyum, so er einki at gera við tað.

Hetta ólukku kettulívið má fáa ein enda og tað skjótt, og tað er ógvuliga lætt at loysa. Somu reglur sum fyri hundar!

KJAK

Viðmerkingar og lesarabrøv til Sosialin skulu sendast til teldupostadressuna:
post@sosialurin.fo

Søguligar staðfestingar nakað øðrvísi enn skaldsøgur

Meðan skaldsøga er ábending við listarligum innihaldi og meiri enn lutvíst verður brúkt til undirhald, har stundum gjørt verður av og helst onkuntíð skrøggað, skal hon takast fyri tað, hon er, skal søguskriving vera próvføst

JÓGVAN VIÐ
KELDU

Í eina rættleiðing svarar søgufrøðingurin, Hans Andrias Sølvará aftur uppá grein mína í seinastu viku undir heitinum: "Tá søgufrøðingur brúkar ódokumentaðar leikmannakeldur", har eg vísti á, hóast fyrilesturin var bæði áhugaverdur, viðkomandi og virðismikil fyri søguna, hevði hann samstundis óundirbyggt og próvleyst ljótt álop á tríggar partar: samkomuna í Betesda, Kjølbro og eina fjøld av fólki.

Í rættleiðingini verjir hann seg við, og sigur, at tað tykist ikki, sum eg skyni ímillum, at tað eru fleiri mátar at brúka søguligar keldur uppá og tekur sum dømi tvinnir hættir. Annar er í stuttum at eftirkanna allar upplýsingar, meðan hin er at brúka eitt og annað, sum onkur hevur skrivað, og tí prógvað, at "tað er skrivað" og viðgera tað sum so.

Minnir ikki sørt um "Fiskerne"

Tá eg las rættleiðingina, kom eg at hugsa um ofta prisvinnandi skaldsøgur, sum hava tillátursgjørt trúgvandi, har karikaturar oftast verða teknaðir av teimum. Eitt nú í "Fiskerne" gevur kommunisturin Hans Kirk eina mynd av teimum fólki sum hann lutvíst kendi, men sum fólkin seinni í ymiskum samrøðum ikki kenna aftur. Sum "proletarur", dæmdu honum, ja helt av fiskimanninum meðan hann síðani kemur í ávísing offarakæti og við tí, sum summi halda "stuttligum" skrøggi ger av, hvussu t.d. indremissionin tá í tíðini livdi dagliga.

Alt hetta kann vera væl skrivað, hævundurin sær tað út frá sínum upplivingum, gevur ávísing mynd av tíðini, men einfaldur og ævigur sannleiki er hetta ikki. Tað kundi eg hugsa mær, at Hans Andrias gevur mær rætt í.

Her er aðalmunur á skaldsøgu og veruligari próvfastari søguskriving.

Meðan skaldsøgan er ein ábending við listarligum innihaldi og meiri enn lutvíst skal brúkast til undirhald, har gjørt verður av, og helst onkuntíð skrøggað, og skal takast fyri tað, hon er, skal søguskriving vera próvføst.

Hóast søgufrøðingurin, í hesum føri Hans Andrias Sølvará, heldur seg kunna brúka nevndu endurgeving frá Josias Matras, í so mongum sambondum, heldur hann, kanska uttan at kenna varhugan av álvarseminum, fram við hesi søgureingjan, við áhaldandi trongd eftir at fáa hetta til "sannleika". Tað er m.a. her, hann sum søgufrøðingur gerst óalítandi.

Spurningurin ikki, hvat Jógvan dámar

Her er ikki talan um, sum hann sigur í rættleiðingini, "hetta er ikki nakað, sum eg sum søgufrøðingur kann "censurera" burtúr søguni bara tí, at Jógvan ikki dámar uppáhaldið. Og uttan mun til, hvat Jógvan heldur um tað, so er sjónarmiðið dokumenterað í skrivaðum søguligum heimildum". – Spurningurin

er ikki um hvat "Jógvan ikki dámar", men er henda kelda hjá Hans Andrias kannað, er hon skottrygg og er hon "censurerað" av honum, fyri at brúka hansara egnu orð! Eg seti spurningin, sum eg ikki havi fingið svaraðan.

Havi til tíðir verið spurdur um eitt og annað av fólki, ið skrivað hevur søgu. Tað sum eg havi lagt til merkis, er teirra nærlagni at tjekka og dupulttjekka, fyri at fáa røttu kelduendurgeving. – Sakni objektivitet hjá søgufrøðinginum, Hans Andrias Sølvará, í hesum føri.

próvleys sum fólkatosi, sum hann ótroystiliga staðfestir og kennir trongd til at halda fast við, tá hann kannar og granskar søguna. Tað gerst ikki meira satt, Hans Andrias, fyri tað, um hetta er skrivað og útgivið í bók.

Her er ikki bara talan um "forbígangandi", men meiri og meiri ein staðfesting frá hansara síðu, sum hann tykist trúgva.

At hann síðani brúkar fyrbrigdið at "doypa til Brøðrasamkomuna" visir eisini hansara periferiska kunnleika til málið. Tað fari eg kanska eisini at venda aftur til seinni.

Í hesum føri haldi eg, at hann visir trongdina til, ikki bara halda lívið í, men at "blása nýtt lív í" eitt ódokumentað uppáhald har sagt verður: "Det førte tit til, at mange, også af økonomiske grunde, lod sig gendøbe".

Endurtøka aftur og aftur

Í Útvarpi Føroya 11. oktober 2012, í samband við doktararitgerðina hjá Tórði Jóanssyni, "Brethren in the Faroes – an Evangelical movement, its remarkable growth and lasting impact in a remote island community", endurtekur Hans Andrias uppá aftur, tað sum hann fleiri ferðir fyrr hevur endurtikið, setningurin: "Tað hevur eisini verið sagt í Klaksvík, at "fólk lótu seg doypa til Brøðrasamkomuna av økonomiskum grundum" – Her brúkar hann aftur somu orðini "summi siga". Tí er spurningurin enn einaferð, verður hetta veruliga sagt út frá "sleygi" ella mildari sagt

Jú Hans Andrias, Jógvan skilir

Til endans sigur hann: "Poenigið, sum Jógvan ikki tykist skilja er, at tann sannroynd at teksturin hjá Josias Matras yvirhøvur er til, prógvar, at tað vóru fólk í Klaksvík, sum hildu, at Kjølbro hevði ov stóra ávirkan á lívið í Klaksvík".

Havi fylgt við lívinum í Føroyum í mong ár, havi ikki lisið heilt onki, havi sæð hópin av ymiskum meiningum og metingum um samfelagið, vinnulívið, um samkomu- og kirkjulív, tí er tað at undrast á, at eg nú "ikki skal tykjast skilja, at teksturin hjá Josias Matras yvirhøvur er til". – Jú Hans Andrias, Jógvan skilir!

Annars fari eg, sum fyrr sagt, at venda aftur seinni við onkrum brotum við tørvandi breidd í fyrilestrinum, uttan at tað sum so hevur við beinleiðis "læknastríðið" at gera.